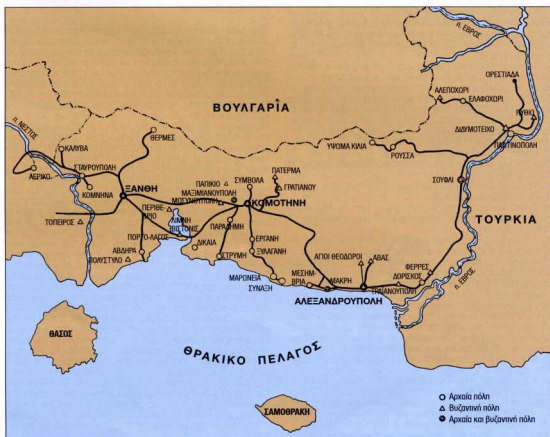

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΜΑΚΡΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΜΕΣΗΜΒΡΙΑ

Μαρία Γκιρτζή
Αρχαιολόγος

Αρχαία Θράκη, χώρος που διαδραμάτισε ξεχωριστό ρόλο στην ελληνική ιστορία. Τα πρώτα ίχνη ανθρώπινης παρουσίας ανήκουν στους νομάδες τροφосуλλέκτες της Παλαιολιθικής εποχής (10000-7000 π.Χ.). Η μόνιμη εγκατάσταση κατοίκων σε διάφορες θέσεις όμως ξεκινά στη Νεολιθική εποχή (4500-3000 π.Χ.) και φτάνει ως σήμερα. Η μοναδική γεωγραφική της θέση-κλειδί στο σταυροδρόμι Ανατολής-Δύσης την κατέστησε πόλο έλξης αρχικά των θρακικών φύλων και στη συνέχεια των ελλήνων αποίκων, των μακεδόνων βασιλέων και των ρωμαίων διοικητών, μετατρέποντάς την σε χωνευτήρι λαών και πολιτισμών.

2ο-8. Πειραματική αναπαραγωγή κτισμάτων νεολιθικού στυλού στη Θράκη. Από το φυλλάδιο της Κ. Ξανθοπούλου, «Τα πολύ παλιά χρόνια στη Θράκη...», Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ: Ο κόσμος της αρχαιότητας, ΙΕ' ΕΠΚΑ, σ. 4.

Πιο συγκεκριμένα, ο 11ος αιώνας π.Χ. αποτελεί την αφετηρία της καθόδου και εγκατάστασης των θρακικών φύλων, από τα οποία ο Όμηρος αναγνωρίζει ως Κίκονες αυτούς που κατοικούσαν ανάμεσα στον Έβρο και στη λίμνη Βιστωνίδα. Τέσσερις αιώνες αργότερα, τον 7ο αιώνα π.Χ., η ιδιαιτερότητα της περιοχής προσελκύει το ενδιαφέρον Ελλήνων των νησιών του Αιγαίου (Σάμος, Χίος, Λέσβος) και των παραλίων της Μικράς Ασίας (Κλαζομένης, Τέως), οι οποίοι αποικίζουν τα παράλια της Θράκης έπειτα από συγκρούσεις ή με την ανοχή των ντόπιων. Γνωστές αποικίες της εποχής είναι τα Αβδηρα, η Δικαία, η Στρώμη, η Μαρώνεια, η Ορθαγορία και η Σαμοθράκη. Η τελευταία με τη σειρά της επιλέγει την περιοχή που είναι γνωστή ως Σαμοθρακική Περαία και εγκαθιστά αποικίες, ιδρύοντας τις Μεσημβρία-Ζώνη, Δρυς, Σάλη, Τέμπυρα και Χαράκωμα, που χαρακτηρίζονται από τον Ηρόδοτο και ως «Σαμοθρηκία τείχεα». Αρκετές από τις θέσεις αυτές γίνονται κέντρα εμπορικών και πολιτιστικών ανταλλαγών. Στις αρχές του 5ου αιώνα π.Χ. όμως ιδρύεται το βασίλειο των Οδρυσών (ντόπιο θρακικό φύλο) με σφαίρα επιρροής την ευρύτερη Θράκη. Κατά συνέπεια, οι ελληνικές πόλεις των παραλίων βρίσκονται αναγκασμένες να πληρώνουν φόρο όχι μόνο στους Αθηναίους, ως μέλη της ανερχόμενης Α' Αθηναϊκής Συμμαχίας, αλλά και στους βασιλείς των Οδρυσών. Το ισχυρό αυτό βασίλειο διαλύεται από τον βασιλιά Φίλιππο Β' (πατέρα του Μ. Αλεξάνδρου) και τα «Σαμοθρηκία τείχεα» περνούν κάτω από μακεδονική επιρροή. Με την κατάλυση του μακεδονικού κράτους από τους Ρωμαίους, η Σαμοθρακική Περαία συμπεριλαμβάνεται αρχικά στην πρώτη από τις τέσσερις ρωμαϊκές μεριδες, με πρωτεύουσα την Αμφίπολη, ως το 46 μ.Χ., που ιδρύεται η ρωμαϊκή επαρχία της Θράκης.

Στη σύντομη αυτή ιστορική αναφορά έγινε φανερό ότι αρκετές παράλιες πόλεις της Θράκης άκμασαν σε διάφορες εποχές στο μακρινό παρελθόν. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να διευ-

κρινιστεί ότι σκοπός του παρόντος άρθρου δεν είναι η απλή παρουσίαση των ανασκαφικών ευρημάτων. Στόχος του είναι η ανασύνθεση του ιστορικού παρελθόντος –στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό– μέσα από τις πηγές που διαθέτουμε, δηλαδή τις φιλολογικές μαρτυρίες και τα ανασκαφικά δεδομένα. Στην απόπειρα αυτή, οφείλουμε να λάβουμε υπόψη δύο προβλήματα που ανακύπτουν: οι μεν γραπτές πηγές δεν καλύπτουν την πρώιμη εποχή και δεν προέρχονται από τη θρακική αλλά από την ελληνορωμαϊκή παράδοση (π.χ. Όμηρος, Ηρόδοτος, Στράβωνας κτλ.), οι δε ανασκαφές βρίσκονται ακόμα σε εξέλιξη. Συνεπώς, με κάθε επιφύλαξη προβαίνουμε σε κάποιες υποθέσεις ή ενότιε συμπεράσματα, τα οποία γνωρίζουμε ότι μπορεί να ανατραπούν ή να ανασκευαστούν στο φως νέων ανακαλύψεων. Επιλέγισαν δύο θέσεις, η Μάκρη και η Μεσημβρία-Ζώνη, γιατί αποτελούν αντιπροσωπευτικά παραδείγματα δύο διαφορετικών εποχών, η Μάκρη της προϊστορικής και η Μεσημβρία-Ζώνη της κλασικής-ελληνιστικής.

Μάκρη

Λίγο δυτικότερα από το λιμάνι Πλάτανος της Μάκρης, σε υψόμετρο 48 μ. από τη θάλασσα, δεσπόζει το άνοιγμα σπηλιάς, γνωστής στους ντόπιους ως «Σπηλιάς του Κύκλωπα». Πάνω από αυτή, σε υψόμετρο 55 μ., βρίσκεται η κορυφή προϊστορικής τούμπας (χαμηλού υψώματος δηλαδή, που σχηματίστηκε από κατάλοιπα αλληπαλών οικοδομημάτων, τα οποία διαδέχονταν το ένα το άλλο χωρίς να απομακρύνεται το προηγούμενο για να χτιστεί το επόμενο). Η τούμπα καλύπτει έκταση 10 στρεμμάτων.

Τα πρώτα αρχαιολογικά ευρήματα στη Μάκρη ήρθαν στο φως με έναν κάπως ανорθόδοξο τρόπο: όχι από την αρχαιολογική σκαπάνη, αλλά από αυτήν των βουλγαρικών στρατευμάτων, στην προσπάθειά τους να οχυρώσουν τα θρακικά παράλια σκάβοντας χαράκωματα. Κατά τη

3. Αναπαράσταση αργαλείου.
Από το φυλλάδιο
της Κ. Ξανθοπούλου, «Τα πολύ
παλιά χρόνια στη Θράκη...»,
Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ:
Ο κόσμος της αρχαιότητας,
ΙΘ' ΕΠΚΑ, σ. 5.

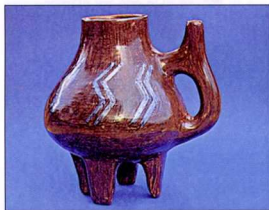
διάρκεια της Ξένης κατοχής γίνεται λόγος σε κάποιες αρκετά διαφωτιστικές δημοσιευμένες αναφορές για περισυλλογή επιφανειακών ευρημάτων, των οποίων όμως η τύχη αγνοείται. Αρκετά χρόνια μετά, γύρω στο 1960, ο χώρος κεντρίζει το ενδιαφέρον του καθηγητή Γ. Μπακαλάκη, που κατόπιν περισυλλογής και μελέτης επιφανειακού υλικού προϊστορικών και ιστορικών χρόνων, ταυτίζει το λυμάτι του Πλάτανου με το ιστορικό ακρωτήριο Σέρρειον και την τούμπα με την αποικία της Σαμοθράκης Ζώνη. Το 1972 ο αρχαιολόγος Δ. Θεοχάρης, γνωστός για τις προϊστορικές του μελέτες, εντοπίζει δύο βασικά σημεία, την τούμπα και τη σπηλιά, δεν προχωρά όμως σε ανασκαφή. Δύο μόλις χρόνια μετά, το 1974, ο αρχαιολόγος Π. Πάντος προχωρά στη δημοσίευση υλικού από περισυλλογή επιφανειακών ευρημάτων. Στην ουσία όμως ο χώρος παραμένει αχαρκτηριστός στα χέρια ιδιωτών μέχρι περίπου τα μέσα της δεκαετίας του '80. Το 1988 η ΙΘ' ΕΠΚΑ Κομοτηνής ξεκινά ανασκαφικές έρευνες, των οποίων ηγούνται η αρχαιολόγος της Εφορείας Ντίνα Καλλιτζή και ο επίκουρος καθηγητής του ΑΠΘ Νίκος Ευστρατίου. Οι έρευνες στη Μάκρη εντάχθηκαν σε ένα εκτεταμένο ανασκαφικό πρόγραμμα της ΙΘ' ΕΠΚΑ, με στόχο την ανακάλυψη στοιχείων που θα έριχναν φως σε διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας (όπως, για παράδειγμα, η αρχιτεκτονική, η οικονομία, η κοινωνική οργάνωση), επιτρέποντας κατ' αυτόν τον τρόπο την όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη αποκατάσταση της εικόνας της καθημερινής ζωής του νεολιθικού ανθρώπου.

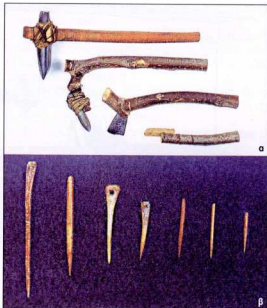
Οι τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, στους οποίους θα αναφερθούμε στη συνέχεια είναι: 1. Η οικοδόμηση της κατοικίας και η οργάνωση του χώρου, 2. Οι ασχολίες των κατοίκων του οικισμού, 3. Τα ταφικά έθιμα.

1. Η ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΚΑΙ Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Για το πώς οικοδομούνται ένα νεολιθικό σπίτι αντλούνται πληροφορίες άμεσα από τα αρχιτε-

4α-δ. Πειραματική
αναπαράσταση κατασκευής
και όπτησης αγγείων
Νεολιθικής εποχής
στη Μάκρη. Από το φυλλάδιο
της Κ. Ξανθοπούλου,
«Τα πολύ παλιά χρόνια
στη Θράκη...»,
Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ:
Ο κόσμος της αρχαιότητας,
ΙΘ' ΕΠΚΑ, σ. 9.

κτονικά κατάλοιπα της ανασκαφής, που διασώζονται, τηρουμένων των αναλογιών, σε πολύ καλή κατάσταση. Μπορούμε να φανταστούμε λοιπόν τον προϊστορικό κτίστη –ο οποίος συνήθως είναι ο ιδιοκτήτης του σπιτιού και όχι κάποιος ειδικός τεχνίτης– να ξεκινά από τους τοίχους της τετραπλευρης οικοδομής του. Πρώτα μίγηει πασσάλους σε σταθερές αποστάσεις και καλύπτει τα μεταξύ τους κενά με πλεγμένα κλαδιά. Έπειτα επενδύει την κατασκευή του με πηλό. Τέλος, σε κάποιες περιπτώσεις, διακοσμεί την εσωτερική και την εξωτερική επιφάνεια με λεπτή στρώση λευκού ή κόκκινου κονιάματος. Έχοντας ολοκληρώσει την τοιχοδομία, είναι επικίνδυνη και κατασκευάζεται με δοκάρια και πλεγμένα κλαδιά, επενδυμένα με πηλό. Το δάπεδο του σπιτιού στρώνεται με πηλό, που πατιέται καλά, και μια στρώση ασβεστοκονιάματος. Το νεολιθικό σπίτι έχει συνήθως ένα μόνο άνοιγμα που καλύπτεται από πόρτα φτιαγμένη από ξύλο ή πλεγμένα κλαδιά ή δέρμα στερεωμένο σε ξύλινο σκελετό. Δεδομένης της απουσίας παραθύρων, το θυραίο άνοιγμα λειτουργεί και ως οδός φωτισμού και εξαερισμού της κατοικίας.

Στο εσωτερικό του σπιτιού βρίσκεται ένα πλήθος κατασκευών που εξυπηρετούν πολλούς διαφορετικούς σκοπούς και συνδέονται με πλήθος ασχολιών των προϊστορικών του νοίκων. Για παράδειγμα, εστίες και φούρνοι φτιαγμένοι από πηλό χρησιμοποιούνται για φωτισμό και θέρμανση, ενώ κάποιες πηλινές πλατφόρμες πιθανόν λειτουργούν ως κρεβάτια. Οι υπόλοιπες κατασκευές θα αναφερθούν στη συνέχεια καθώς συνδέονται άρρηκτα με το αμέσως επόμενο θέμα.

2. ΟΙ ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ

α. Παραγωγή τροφής

Η μελέτη απανθρακωμένων σπόρων και οστών, που βρέθηκαν στην ανασκαφή, αλλά και κάποιων σχετικών εργαλείων δεν αφήνει την παραμικρή

αμφιβολία ότι η οικονομία του νεολιθικού οικισμού της Μάρκης στηριζόταν κυρίως στη γεωργία και την κτηνοτροφία. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία γίνεται γνωστό ότι καλλιεργούνταν δημητριακά (είδη σπαριού, κριθαριού, κεριού) και όσπρια (φακές, μπιζέλια, κωκιά, ρόβι, λαθούρι) με τη βοήθεια λίθινων αξιών και πελέκων με ξύλινη ή οστέινη λαβή. Η παραγωγή δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλη, αλλά έφτανε για να καλύψει μέρος των διατροφικών αναγκών και να αφηρίσει ένα πλεόνασμα, που αποθηκευόταν σε ειδικούς λάκκους μέσα στο σπίτι για περιόδους ανάγκης ή και σαν προϊόν ανταλλαγής. Παράλληλα εκτρέφονταν ζώα: αιγοπρόβατα, αγελάδες, γουρούνια, τα οποία εξυπηρετούσαν διάφορες ανάγκες, όπως για παράδειγμα τη διατροφή, την ενδυμασία, την κατασκευή οστέινων εργαλείων. Οι προϊστορικοί μας πρόγονοι συμπλήρωναν τη διατροφή τους με τους εξής τρόπους: α) τη συλλογή άγριων καρπών (όπως σύκα, σταφύλια, αμύγδαλα, φιστίκια), β) την αλιεία μυδιών, στρειδιών αλλά και διαφόρων ψαριών (όπως ο τόνος) – για τα τελευταία μάλιστα χρησιμοποιούσαν καμάκια με οστέινη αιχμή ή δίχτυα, γ) το κυνήγι αγριογούρουνου, ζαρκαδιού, ελαφιού, αλεπούς, λαγού, χελώνας, πουλιών, το οποίο πληρούσε και κάποιες ενδυματολογικές ανάγκες.

β. Παρασκευή φαγητού

Έχοντας ήδη απαριθμήσει τα γεωργοκτηνοτροφικά προϊόντα που κατανάωναν τα νεολιθικά νοικοκυριά της Μάρκης, στη συνέχεια θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί ο τρόπος παρασκευής του φαγητού με βάση πάντα τα ανασκαφικά στοιχεία. Κατάρχας, μιλόθλιθο, γουδιά και γουδοχέρια χρησιμοποιούνταν για την προετοιμασία της τροφής (δημητριακών). Η παρουσία εστιών και φούρνων στο εσωτερικό της κατοικίας –οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, εξασφάλιζαν παράλληλα θέρμανση και φωτισμό– συνδυαζόμενη με τα πηλίνα μαγειρικά σκεύη και μια πηλίνη κουτάλα συντείνουν στην άποψη ότι οι προϊστορικοί μας πρόγονοι δεν κατανάωναν ωμά τα κρέατα, τα ψάρια και τα όσπρια, αλλά τα μαγειρεύαν επιμελώς σε συγκεκριμένο χώρο του σπιτιού τους.

γ. Κατασκευή ενδυμάτων

Μολονότι για την προϊστορική ενδυμασία δεν υπάρχουν άμεσα στοιχεία, δηλαδή δεν έχουν διασωθεί ρούχα ή κομμάτια ρούχων που να ανήκουν σ' αυτή τη μακρινή εποχή, εντούτοις υπάρχει πλήθος έμμεσων μαρτυριών που συμπληρώνουν το κενό αυτό. Οι πρώτες ύλες ήταν το δέρμα και το μαλλί, προερχόμενα από τα εξημερωμένα ζώα ή τα θηράματα του κυνηγιού. Η επεξεργασία και η κατασκευή των δερμάτινων ρούχων γίνεται με τη βοήθεια οστέινων εργαλείων (όπως οι σπείρες=σουβλιά και βελόνες). Όσο για τα μάλλινα, είναι σαφώς προϊόντα άσκησης της υφαντικής. Η εύρεση πλήθους σφοντυλιών και αγνώνων σε συγκεκριμένο χώρο της νεολιθικής κατοικίας δεν αφήνει την παραμικρή αμφιβολία ότι μια από τις βασικές οικιακές ασχολίες –των γυναικών, κατά πάσα πιθανότητα– ήταν η ύφανση. Τα σφοντύλια χρησιμοποιούνταν για το γνέσιμο του μαλλιού, ενώ οι αγνώνες κρατούσαν τενηνωμένα τα νήματα (στήθιμονες) του κάβετου αργαλιού. Το ύφασμα φαινόταν από πάνω προς

5α-β. Αναπαράσταση
λίθινων εργαλείων
από τη Μάρκη (α) και οστέινων
εργαλείων από τη Μάρκη (β).
Από το φυλλάδιο της
Ενδοσημίου Κ.,
«Τα πολύ παλιά χρόνια
στη Θράκη...»,
Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ:
Ο κόσμος της αρχαιότητας,
ΙΘ' ΕΠΚΑ, σ. 6.

6. Αναπαράσταση
χρήσης αρχαιοελληνικού
χειρόμυλου.
Από το φυλλάδιο της
Κ. Ξανθοπούλου,
«Ο Πύργος της Μυροίνης»,
Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ:
Ο κόσμος της αρχαιότητας,
ΙΘ' ΕΠΚΑ, σ. 14.

τα κάτω. Επίσης, το ράψιμο των υφαντών γινό-
ταν με τις οστέινες βελόνες.

δ. Κατασκευή εργαλείων

Μια άλλη ασχολία του προϊστορικού άνδρα –κα-
τά πάσα πιθανότητα– που εξημερρεται καθαρά
πρακτικούς σκοπούς είναι η κατασκευή εργαλεί-
ων. Στο εσωτερικό της νεολιθικής κατοικίας, αλ-
λά και αλλού, έχουν εντοπιστεί πάγκοι εργασίας,
όπου θα μπορούσαν κάλλιστα να κατασκευάζον-
ται και τα εργαλεία. Αυτά που σώζονται μέχρι
σήμερα είναι φτιαγμένα από πέτρα ή κόκαλο, πι-
θανόν όμως να υπήρχαν και κάποια από ξύλο.
Συγκεκριμένα, όσον αφορά καταρχάς τα λίθινα
εργαλεία, ο τεχνίτης, αφού συλλέξει τις κατάλ-
ηλες πέτρες (με κριτήρια το σχήμα, την αντοχή
κτλ.), τις κατεργάζεται με λείανση ή κρούση
ώστε να δώσει το επιθυμητό σχήμα και, αν είναι
αναγκαίο, τις προσαρμόζει στο τέλος σε ξύλινη
ή οστέινη λαβή. Με αυτό τον τρόπο φτιάχον-
ταν: α) οι μυλόλιθοι, τα γουδιά και τα γουδοχέ-
ρια (απαραίτητα για την παρασκευή τροφής), β)
οι αξίνες και οι πελέκειες (χρήσιμα στην καλλιέρ-
γεια της γης και την επεξεργασία άλλων υλικών,
όπως το ξύλο), γ) τα μαχαίριδια, τα ξέστρα, τα
ξυράφια και τα δρεπάνια (απαραίτητα στην καλ-
ιέργεια της γης, την επεξεργασία δερμάτων
κτλ.). Επιπλέον, στα πέτρινα εργαλεία συγκατα-
λέγονταν και οι σπλιβητήρες, βότσαλα της θά-
λασσας που συνδέονταν με την αγγειοπλαστική.
Τα οστέινα εργαλεία, από την άλλη, προέρχο-
νταν συνήθως από οστά αιγοπροβάτων που με
προσεκτική λείανση μετατρέπονταν σε βελόνες,
οπείς και σπάτουλες (απαραίτητα στην ύφανση,
την επεξεργασία δερμάτων, το ψάρεμα).

ε. Αγγειοπλαστική

Για την αγγειοπλαστική οι μαρτυρίες μας είναι
πολλές και ποικίλες. Καταρχάς τα θραύσματα της

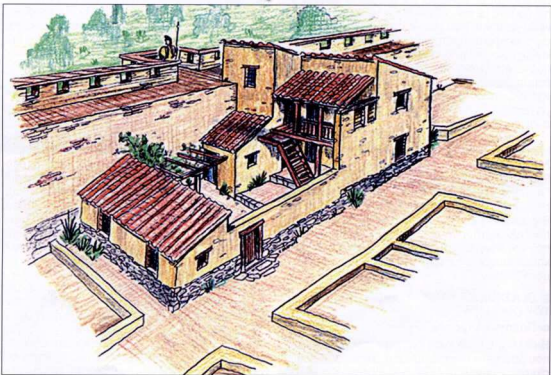

κεραμικής είναι το κατεξοχήν ανασκαφικό εύρη-
μα σε αφθονία. Στην περίπτωση της Μάκρης έρ-
χεται να προστεθεί και μια πειραματική προσπά-
θεια του Ν. Ευστρατίου για την προσέγγιση προ-
βλημάτων της νεολιθικής κεραμικής και των τεχνι-
κών που χρησιμοποιούνται, στο πλαίσιο της οποί-
ας έγινε μια σχεδόν πλήρης αναπαράσταση του
τρόπου κατασκευής αγγείων στη Νεολιθική επο-
χή. Στη συνέχεια περιγράφονται εν συντομία τα
βασικά στάδια κατασκευής ενός αγγείου:

α. Προετοιμασία του πηλού: το στάδιο αυτό πε-
ριλαμβάνει τη συλλογή και τον καθαρισμό του
πηλού για την κατασκευή του κλιβούρας και των
αγγείων.

β. Μορφοποίηση των αγγείων: ο κεραμικός τρο-
χός δεν έχει εφευρεθεί ακόμα στη Νεολιθική
εποχή, επομένως ο κεραμέας κτίζει το αγγείο
του με τη μέθοδο της «κουλούρας». Πόδια και

7. Αναπαράσταση
αρχαιοελληνικής οικίας
από τη Μεσοββρία-Ζώνη.
Από το φυλλάδιο
της Κ. Ξανθοπούλου,
«Ο Πύργος της Μυροίνης»,
Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ:
Ο κόσμος της αρχαιότητας,
ΙΘ' ΕΠΚΑ, σ. 14.

λαβές κατασκευάζονται ξεχωριστά και στη συνέχεια συγκολλούνται.

γ. Επεξεργασία της επιφάνειας και στίλβωση: εδώ συγκαταλέγεται το ξύσιμο, η λείανση και η στίλβωση με τους λίθινους στίλβωτήρες, τις οστέινες σπάτουλες κτλ.

δ. Διακόσμηση: στη Μάρκη είναι σπάνια και περιτονημένη, κυρίως εγχάρκτη, αποτέλεσμα της χρήσης οστέινων εργαλείων.

ε. Στέγνωμα: τα αγγεία τοποθετούνται επάνω σε ψάθες για να στεγνώσουν.

στ. Όπτηση: το ψήσιμο γίνεται στον κεραμικό κλίβανο σε θερμοκρασία που δεν ξεπερνά τους 750-850°C.

Η χρήση των αγγείων ποίκιλλε, με έμφαση στη μαγειρική και το φαγητό ή την πόση. Η παρουσία κάποιων τραπεζών ίσως συνδέεται με λατρευτικές πρακτικές.

στ. Καλαθοπλεκτική

Εν αντιθέσει με την αγγειοπλαστική, μια άλλη δραστηριότητα, η καλαθοπλεκτική, έχει αφήσει πίσω της ελάχιστα ίχνη. Την παρουσία της στο νεολιθικό νοικοκυριο μαρτυρούν μόνο κάποια αποτυπώματα ψάθας με ποικίλες πλέξεις στις βάσεις αγγείων που στεγνώναν.

ζ. Κοροπλαστική

Ένα αρκετά σημαντικό εύρημα μιας ανασκαφής, και δη προϊστορικής, είναι τα ειδώλια. Κατασκευάζονται από πηλό, με το πλάσιμο ενός σβόλου πηλού-πυρίνα και τη συγκόλληση πλαστικών αποφύσεων. Στη νεολιθική Μάρκη τα περισσότερα είναι ανθρωπόμορφα, κυρίως γυναίκες, αλλά υπάρχουν και μερικά ζωόμορφα. Ξεχωριστή κατηγορία συνιστούν τα λεγόμενα ερμαφρόδιτα. Τα ειδώλια εξυμνητούσαν διακοσμητικούς σκοπούς, αλλά κατά πάσα πιθανότητα συνδεόταν και με θρησκευτικές δοξασίες.

η. Κατασκευή κοσμημάτων

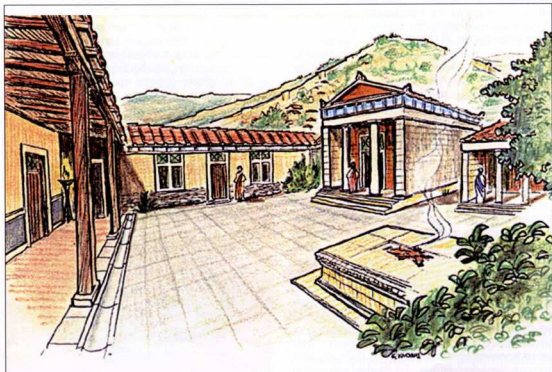
Η εύρεση μικροαντικειμένων από πέτρα, πηλό ή όστρεο σε διάφορα σχήματα και μεγέθη (χάντρες, δίσκοι, βραχιόλια) οδηγεί αβίαστα στη διαπίστωση ότι οι νεολιθικοί μας πρόγονοι κατασκεύαζαν και κάποια υποτυπώδη κοσμήματα.

θ. Εμπόριο

Έχοντας καλύψει μια μεγάλη γκάμα ανθρώπινων δραστηριοτήτων, που αποδεδειγμένα – με άλλοτε περισσότερα και άλλοτε λιγότερα στοιχεία – λάμβαναν χώρα στη νεολιθική Μάρκη, συνήθως εντός της κατοικίας ή γύρω από αυτήν, θα ήταν λάθος να παραβλεφθούν κάποιες έμμεσες μαρτυρίες για την πιθανή ενασχόληση με το εμπόριο. Συγκεκριμένα, η παρουσία ενός μεγάλου κεντρικού αποθηκευτικού χώρου στον οικισμό, ο οποίος περιλάμβανε πάγκους εργασίας, λάκκους, μεγάλα αποθηκευτικά αγγεία τοποθετημένα μέσα σε αυτούς και πολλά άλλα αγγεία και λίθινα εργαλεία συντείνει στην ασφαλή υπόθεση ύπαρξης πλεονάσματος παραγωγής, που φυλασσόταν εκεί. Η παράλληλη δε παρουσία επιρρών και επιδράσεων υπα χαρακτηριστικά της κεραμικής, της κοροπλαστικής κτλ. από τη Μακεδονία, τη Βουλγαρία, τη Μικρά Ασία και τη Νότια Ελλάδα δεν αφήνει την παραμικρή αμφιβολία ότι υπήρχε ένα πρώιμο δίκτυο εμπορικών συναλλαγών.

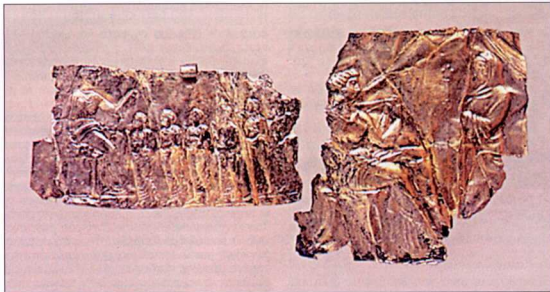
3. ΤΑ ΤΑΦΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

Οι μαρτυρίες για τις ταφικές πρακτικές της προϊστορικής εποχής είναι σπάνιες. Στην ανασκαφή της Μάρκης όμως ήρθαν στην επιφάνεια τέσσερις νεολιθικές ταφές, που έριξαν κάποιο φως στα ταφικά έθιμα της εποχής και της περιοχής. Όταν κάποιος πέθανε, ανοιγόταν ένας λάκκος στο δάπεδο του σπιτιού. Ο νεκρός τοποθετούνταν σε συνεσταλμένη θέση με τα πόδια μα-

8. Αναπαράσταση του ναού του Απόλλωνα από τη Μεσοβερία-Ζώνη. Από το φυλλάδιο της Κ. Ξανθοπούλου, «Ο Πύργος της Μυροίνης», Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ: Ο κόσμος της αρχαιότητας, 16^η ΕΠΚΑ, σ. 13.

9. Ασμένια πλακίδια 4ου αιώνα π.Χ. από το ιερό της Δήμητρας στη Μεσημβρία-Ζώνη. Από το βιβλίο των Μπασιρτζή Χ. / Τριανταφυλλού Δ., Θράκη, Αθήνα 1989, σ. 43.

ζέμενα στο στήθος και τα χέρια στο πρόσωπο, θέση η οποία ερμηνεύεται είτε ως ύπνου είτε ως εμβριού, αλλά σχετίζονται άμεσα και με την ανάγκη οικονομίας χώρου και χρόνου. Πάνω στο στήθος του τοποθετούνταν μια επίπεδη πλάκα, ενώ γύρω γύρω βρέθηκαν οστά ζώων (ίσως από κάποιες θυσίες ή προσφορές για την τροφή στο αιώσιο ταξίδι), όστρεα και άλλα κοσμηματα για τηνκόσμηση.

Μεσημβρία

Είκοσι χλμ. περίπου δυτικά της Αλεξανδρούπολης, στους πρόποδες των Ζωνιων, κειτονται τα ερείπια της αρχαίας Μεσημβρίας-Ζώνης. Δεδομένου ότι και αυτή η περιοχή οχυρώθηκε με επάκτια χαρακώματα από τα βουλγαρικά στρατεύματα, οι πρώτες αρχαιολογικές ανακαλύψεις (οικοδομικά λείψανα και θραύσματα αγγείων στη συγκεκριμένη περίπτωση) και πάλι δεν ανήκουν σε αρχαιολόγους. Ο εντοπισμός της αρχαίας θέσης στα παράλια της Θράκης προσέλευσε το ενδιαφέρον πολλών μελετητών (Καζάροβ, Κοτζιάς, Μπακαλάκης) και την έθεσε ανάμεσα στις υποψήφιες προς ταύτιση με ένα από τα «Σαμοθρικήα τείχεα» (τις αποικίες της Σαμοθράκης στην περιοχή). Η συστηματική όμως ανασκαφή του χώρου ξεκίνησε το 1966 από τον τότε έφορο Α. Βαβρίτσα και συνεχίζεται μέχρι σήμερα από την Τζένη Τσατσόπουλου και την ΙΘ' ΕΠΙΚΑ. Η ανακάλυψη πλήθους νομισμάτων Ζώνης οδηγεί προς μια αρκετά ασφαλή υπόθεση-ταύτιση του χώρου με την αρχαία Ζώνη. Δεν αποκλείεται επίσης στην ίδια θέση να προϋπήρχε του αποικισμού θρακικός οικισμός με το όνομα Μεσημβρία, υπόθεση που βασίζεται τόσο σε ευρήματα, όσο και στη θρακική κατάληξη -βρία.

Και στην περίπτωση της Μεσημβρίας-Ζώνης όμως στόχος είναι η ανασύνθεση της εικόνας της καθημερινής ζωής στην αρχαία Ελλάδα μέσα από τα ανασκαφικά ευρήματα. Το γεγονός βέβαια ότι τα στοιχεία μας από τις γραπτές πηγές και τις ανασκαφές είναι πάρα πολλά –ειδικά σε σύγκριση με το προαναφερθέν μοντέλο της καθημερινότητας στη Νεολιθική εποχή– δημιουργεί ένα πρακτι-

κό πρόβλημα: δεν θα ήταν εφικτό στο πλαίσιο ενός άρθρου να αναλυθούν όλοι οι τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Γι' αυτό αναγκαστικά θα προσεγγιστούν επιλεκτικά κάποιες εκφάνσεις της ιδιωτικής και της δημόσιας ζωής. Συγκεκριμένα θα εξεταστούν: 1. Η κατοικία, 2. Η πολυεδομία, 3. Η λατρεία, 4. Οι επαγγελματικές δραστηριότητες, 5. Οι ταφικές πρακτικές.

1. Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Για το πώς κτιζόταν μια αρχαία ελληνική κατοικία αντλούνται πληροφορίες από τα οικοδομικά λείψανα που έχουν εντοπιστεί στην αρχαία Μεσημβρία-Ζώνη, αλλά και από αρχαίες πηγές ή συναφές υλικό από άλλες θέσεις.

Η οικοδόμηση ξεκινούσε φυσικά από τα θεμέλια, που συνίσταντο από μεγάλους αργούς λίθους (δηλαδή αδούλευτες πέτρες) και εδράζονταν στον φυσικό βράχο. Στη συνέχεια κτιζόταν ένα μέρος του τοίχου –που δεν ξεπερνούσε σε ύψος το 1 μ.– από μικρές, λίγο ή πολύ λαξευμένες πέτρες, που συνδέονταν με χώμα. Το υπόλοιπο τμήμα της ανωδομής αποτελούνταν από ωμές πλίνθους (άψιhta τούβλα από πηλό και

άχυρα) που ενισχύονταν με ξυλοδεσιές. Τέλος, τοποθετούνταν η ξύλινη, συνήθως δίρρηκτη, στέγη, που καλυπτόταν από πήλινα κεραμίδια.

Όσον αφορά τη διαρρύθμιση των οικιών, ακολουθούσαν το πρότυπο της κλασικής οικίας, όπου τα δωμάτια, τρία ή περισσότερα, οργανώνονταν γύρω από την ανοιχτή αυλή. Η είσοδος στο σπίτι γινόταν μέσω της αλειούθυρας. Σε ορισμένα σπίτια υπήρχε ένας μικρός χώρος, καλούμενος θυρωρείο, και μια δεύτερη πόρτα, η «μέταλλος», η οποία στην ουσία οδηγούσε στην αυλή (στην περίπτωση της Μεσημβρίας-Ζώνης δεν έχει εντοπιστεί τέτοιο παράδειγμα). Η αυλή λειτουργούσε ως αποκλειστική φυσική οδός φωτισμού και εξαερισμού των δωματίων του σπιτιού (δεδομένης της απουσίας παραθύρων), αλλά και ως χώρος αναψυχής για τους ιδιοκτήτες κατά τους θερινούς μήνες. Συνήθως στο κέντρο υπήρχε θεράμενη για τη συλλογή των όμβριων υδάτων και βωμός για θυσιές στον Δία Έρκειο. Η είσοδος στα δωμάτια γινόταν μέσω της αυλής, καθώς σπάνια αυτά επικοινωνούσαν μεταξύ τους. Τα δάπεδα της οικίας ήταν συνήθως από πατημένο χώμα και οι τοίχοι απλά επενδυμένοι με πηλό.

Η ανανύριση της χρήσης του κάθε χώρου γίνεται –όταν αυτό είναι εφικτό– με βάση δομικά στοιχεία ή κινητά ευρήματα. Για παράδειγμα, ίχνη λευκού ή κόκκινου κονιάματος στους τοίχους ενός δωματίου συνδυαζόμενα με θραύσματα αγάλων συμπίοσι (οκύφους, αινοχούς, καθάρους κτλ.) αφήνουν λίγα περιθώρια αμφιβολίας στην υπόθεση ότι επρόκειτο για τον «ανδρώνα», το χώρο όπου ο κύριος της οικίας δέχόταν τους καλεσμένους του παραθέτοντας τα γνωστά συμπίοσια. Ήταν πάντα το πλέον προσεγμένο από αισθητικής απόψεως δωμάτιο του σπιτιού, δεδομένης της θέσης του άνδρα στο σπίτι, αλλά και στην αρχαία ελληνική κοινωνία. Η εύρεση ιχνών εστίας στο κέντρο ενός μεγάλου χώρου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μάλλον επρόκειτο για τον «οίκο». Αυτό ήταν το σημαντικότερο δωμάτιο για όλη την οικογένεια, αφού λειτουργούσε παράλληλα ως τραπέζα-καθιστικό και ως αίθουσα για όλες τις σημαντικές οικογενειακές τελετές (εορτασμοί γεννήσεων, ενθάλψησης, νίκης κτλ.), που τελούνταν γύρω από την εστία, η οποία ήταν αφιερωμένη στην ομώνυμη θεά και αποτελούσε τον μοναδικό

χώρο όπου παραχωρούνταν άσυλο σε εχθρούς και δούλους. Χειρόμυλοι και αγγεία μαγειρικής χρήσης (π.χ. χυτροειδή αγγεία, πινακιά=πίατα κτλ.) από την άλλη διασφαλίζουν την ταύτιση του χώρου με το «σπίτι», το αρχαιοελληνικό μαγειρείο, τοποθετημένο συνήθως δίπλα στον οικο. Η παρουσία πηλίνου λουτρώρι σε παρακείμενο χώρο πιστοποιεί την ύπαρξη «βαλανείου» (δηλαδή λουτρού), δίπλα στην κουζίνα για καθαρό πρακτικούς λόγους (ζεστό νερό και θερμότητα). Επίσης, πλήθος υφαντικών βαρών συγκεντρωμένων σε ένα χώρο μαρτυρούν την ύπαρξη οργανωμένου και κατά συνέπεια «γυναικωνίτη», χώρου προορισμένου να περνά το χρόνο της η κυρία του σπιτιού, ο οποίος συχνά βρισκόταν στον δεύτερο όροφο (όταν αυτός υπήρχε). Τέλος, η εύρεση πίων (μεγάλων αποθηκευτικών αγγείων στρεωμένων στο έδαφος) μαρτυρεί την ύπαρξη πιθέων, αποθηκευτικού χώρου δηλαδή για τα τρόφιμα της οικογένειας, ενώ ο εντοπισμός πηλίνων μητρών για την κατασκευή ειδωλίων σε άλλο χώρο της οικίας οδηγεί στην πιθανή ερμηνεία του ως εργαστηρίου κοροπλάστικής. Σε κάποιες περιπτώσεις ο κύριος του σπιτιού χρησιμοποιούσε ένα χώρο για να ασκήσει τη τέχνη του, ο οποίος μάλιστα συνήθως είχε την είσοδο προς το δρόμο (κι όχι προς την αυλή) για να διασφαλίζεται η ηρεμία της κατοικίας.

Δυστυχώς οι πληροφορίες μας για την επίπλωση των κατοικιών από τη συγκεκριμένη ανασκαφή είναι ανύπαρκτες, καθώς η πλειονότητα των επιπλάνων ήταν μάλλον κατασκευασμένα από ξύλο, υλικό που δεν αντέχει στο χρόνο.

2. Η ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ

Η κατοικία όμως, που μπορεί σίγουρα να θεωρηθεί ο βωμός του ιδιωτικού βίου του αρχαίου κατοίκου της Μεσημβρίας-Ζώνης, δεν εντοπίζεται απομονωμένη ή ανεξάρτητη. Εντασσόμενη σε ένα σύνολο σπιτιών και άλλων κτιρίων που απαρτίζουν μια πόλη φέρει άμεσα σε κοινωνία την ιδιαιτική με τη δημόσια ζωή στην αρχαιότητα. Με βάση τα ανασκαφικά στοιχεία είναι φανερό ότι το μεγαλύτερο τμήμα του οικισμού της Μεσημβρίας-Ζώνης είναι οργανωμένο με βάση το ιπποδάμειο πολεοδομικό σύστημα, έναν ιστό δηλαδή κάθετων και οριζώντων δρόμων που ορίζουν οικοδομικά τετράγωνα. Έχουν εντοπιστεί αρκετοί δρόμοι, από τους οποίους ξεχωρίζουν μια κάθετη αρτηρία με προσανατολισμό Α-Δ, άλλοι μικρότεροι κάθετοι και οριζόντιοι, μια περιφερειακή οδός κτλ. Το μέγεθός τους ποικίλλει και ορισμένοι φέρουν ελάχιστα ίχνη πλακόστρωσης. Βέβαια είναι δύσκολο να υποστηριχθεί ότι υπήρχε προδιαγεγραμμένο συνολικό σχέδιο για τη δόμηση της πόλης. Η ανώμαλη μορφολογία του εδάφους, που απέχει πολύ αυτού των κλασικών επίδομων πόλεων με ιπποδάμειο σύστημα, επέβαλε σε κάποιες περιπτώσεις μέσες λύσεις (όπως, για παράδειγμα, απόκλιση από τον ορθογώνιο άξονα, δόμηση σε επίπεδα κτλ.).

Ο πολεοδομικός αυτός ιστός ήταν οχυρωμένος, όπως μαρτυρούν τόσο οι πηγές –που συγκαταλέγουν την πόλη στα «Σαμοθρικήα τείχεα»– όσο και τα αρχιτεκτονικά λείψανα. Τείχη, που ενισχύονταν με πύργους, περιέβαλλαν τις τρεις πλευρές (Δ, Β και Α), ενώ για τη νότια δεν υπάρχουν στοιχεία, καθώς το τμήμα αυτό της

10α-β. Χάλκινο νόμισμα Ζώνης του 4ου αιού π.Χ. από τη Μεσημβρία-Ζώνη. Από το φυλλάδιο της Κ. Σανθούτσου, «Ο Πύργος της Μυρσίνης», Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ: Ο κόσμος της αρχαιότητας, ΙΘ' ΕΠΚΑ, σ. 12.

πόλης έχει διαβρωθεί από τη θάλασσα. Ιδιαίτερα ξεχωριστή θεωρείται η παρουσία ενός συμπληρωματικού εσωτερικού τοιχίου, που περιβάλλει ένα τετράγωνο περίπου 2,5 στρ., στο οποίο αναπτύσσεται ένα μικρό οικιακό σύνολο. Τέλος, εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι έχει εντοπιστεί μόνο μία πύλη, που εξασφάλιζε είσοδο στην πόλη στα δυτικά.

3. Η ΛΑΤΡΕΙΑ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στο πολεοδομικό σύνολο μαζί με τις οικίες ήρθαν στο φως και άλλα κτίρια. Δύο από αυτά συνδέονται άμεσα με μια έκφραση της θρησκείας ζώνης στην αρχαία Μεσημβρία-Ζώνη, και συγκεκριμένα με τη θρησκεία.

Το πρώτο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ακριβώς κτήριο, καθώς είναι μια μικρή επιμηκής κατασκευή (1,50x7,50 μ.) από λευκό επεξεργασμένο μάρμαρο. Η εύρεση ενός ενεργηραφού βόθρου αγάματος (που μνημονεύει τη Δήμητρα) και ενός θησαυρού από επίχρυσια και ασήμενα αφερματικά πλακίδια (που παραπέμπουν στα ανάλογα σημερινά τάματα) όχι μόνο πιστοποιεί τη λατρευτική χρήση του χώρου, αλλά διασφαλίζει και την ταύτιση του με ιερό Δήμητρας. Μάλιστα η χρήση των πλακιδίων επιβεβαιώνει το γεγονός ότι αρκετές σημερινές πρακτικές σε όλες τις πτυχές της ζωής μας έχουν την αφετηρία τους στο μακρινό μας παρελθόν.

Το δεύτερο κτίσμα συνιστά στην ουσία το μόνο δημόσιο κτήριο της πόλης που έχει εντοπιστεί προς το παρόν. Πρόκειται για έναν ορθογώνιο αρχαίο ναό (9x15 μ.), που τον περιβάλλει στοά σε σχήμα Γ. Η ανακάλυψη θραυσμάτων αγείων με την επιγραφή ΑΠΟΛΩΜΝΑ και τμήματος ενός αρχαίου κούρου δεν αφήνει την παραμικρή αμφιβολία ότι βρισκόμαστε μπροστά στον μονοδικό ταυτισμένο ναό Απόλλωννα του δού αιώνα π.Χ. σε όλη τη Θράκη.

4. ΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαρτυρίες για κάποιες από τις επαγγελματικές ασχολίες των κατοίκων της αρχαίας Μεσημβρίας-Ζώνης είναι άλλότε άμεσες (με την ταύτιση συγκεκριμένων επαγγελματικών χώρων) και άλλότε έμμεσες (υποθέσεις βασισμένες στις ηγίες και στα ευρήματα). Για παράδειγμα, ο εντοπισμός κεραμικού κλιβάνου και πλήθους αγείων νότιας παραγωγής παραπέμπει στην ύπαρξη εργαστηρίων αγγειοπλαστικής. Τα στάδια κατασκευής ενός πηλινου αγγείου είναι πανομοιότυπα με αυτά της Νεολιθικής εποχής, με εξαίρεση τη χρήση πλέου του κεραμικού τροχού και νέων τεχνολογικών διακόσμησης. Ένα ακόμα νέο στοιχείο είναι ότι η κεραμική παραγωγή της κλασικής εποχής αποτελεί σίγουρα προϊόν εξειδίκευσης και όχι περιστασιακής ενασχόλησης του κάθε κατοίκου.

Εν συνεχεία, η εύρεση μητρώων για την κατασκευή ειδικών σε συνδυασμό με τους κλιβάνους όπτησης και τον μεγάλο αριθμό νότιων ειδικών που ήρθαν στο φως, επιβεβαιώνει την ύπαρξη εργαστηρίων κορπυλαστικής.

Επίσης, η παρουσία θραυσμάτων σκευών που σχετίζονται με τη χύτευση και διαφόρων μεταλλικών αντικειμένων (όπως, επί παραδείγματι, ακιόστρια, αχιές δοράτων και βελών, νόμπες, κρηπίδα, μέτρα και σταθμά αλλά και νομίσ-

ματα και πλακίδια) πιστοποιεί την ύπαρξη εργαστηρίων μεταλλοτεχνίας.

Τέλος, η μαρτυρία των γραπτών πηγών, όπου η Ζώνη απενός μεν συμπεριλαμβανόταν στους Φορολογικούς καταλόγους της Αθηναϊκής Συμμαχίας (γεγονός που την κατατάσσει στις ναυτικές δυνάμεις) αφητέρου δε χαρακτηρίζεται από τον Σκύλακα ως «εμπόριο», σε συνδυασμό με την ανακάλυψη τόσο νομισμάτων από το ΒΑ Αγαίο, τον Βόσπορο, την Προποντίδα, την Κέρκυρα, τη Ρόδο όσο και κεραμικής από την Αττική και άλλες περιοχές συνηγορεί υπέρ της ύπαρξης έντονης εμπορικής δραστηριότητας του οικισμού.

5. ΟΙ ΤΑΦΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην περίπτωση της Μεσημβρίας-Ζώνης τα ευρήματα που σχετίζονται με τις ταφικές πρακτικές είναι πολλά και ποικίλα. Η νεκροπολι εντοπίστηκε στα δυτικά της πόλης έξω από τα τείχη (θεδομένου ότι αυτή την εποχή η παρουσία των νεκρών μέσα στα σπίτια αλλά και στην πόλη αποτελεί μίσσημα) και συμπεριλαμβάμε μια τεράστια γκάμα ταφικών μνημείων. Συγκεκριμένα, οι αρχαίοι κάτοικοι χρησιμοποιούσαν: τάφους λακοειδείς, κεραμοσκεπείς, κιβωτοσχημούς, σαρκοφάγους (λίθινες ή πήλινες), τάφους λαξευμένους σε φυσικό βράχο, ενχυτρισμούς και μνημειακές κατασκευές από λευκό ασβεστώλιθο (που σχετίζονται σίγουρα με επιφανείς νεκρούς). Κάποιοι από τους τάφους ήταν πλούσια κτερισμένοι με αμβραβυλαιοειδή ληκύθια, ληκύθιους, κύβητα, αλάβαστρα, αμφορίσκους, πινάκια, ειδικά, γλάκια αγγεία και ελασματα, σιδερένιες σπλεγίδες, χρυσά κοσμήματα κτλ.) και άλλοι λιγότερο. Η διαβάθμιση στον αριθμό των κτερισμάτων μαρτυρεί την ύπαρξη μιας κοινωνικής διαστρωμάτωσης, ενώ συγκεκριμένα ευρήματα πιστοποιούν με αρκετή ακρίβεια το φύλο του νεκρού. Έτσι, για παράδειγμα, η παρουσία σπλεγυδών ή όπλων παραπέμπει σε ανδρικές ταφές, ενώ κοσμήματα και αλάβαστρα συνδέονται συνήθως με γυναικείες.

Με βάση τα όσα αναλύθηκαν παραπάνω, θεωρώ ότι έγινε ολοφάνερα κατανοητή η ιδιαίτερη ιστορική και πολιτιστική σημασία της αρχαίας Θράκης, η οποία επισημαίνεται έμμεσα ήδη από τον 5ο αιώνα π.Χ., όταν ο πατέρας της Ιστορίας Ηρόδοτος αναφέρει ότι «Θηρικών δε έθνους μέγιστον έσσι».

Everyday Life in Neolithic Makri and in Ancient Mesimvria

Maria Girtzi

Herodotus, the father of History, already stresses in the fifth century BC the particular historical and cultural importance of ancient Thrace, when he remarks that "the nation of the Thracians is greatest", which today has become obvious thanks to the relevant archaeological discoveries in the area. The great number of archaeological finds that Makri and Mesimvria-Zoni, two distinguished sites in this area, have yielded made possible the reconstruction of everyday life in the Prehistoric age and in the classical and Hellenistic periods in such sectors as the building of houses, the organization of space and town-planning, cult and religion, the various occupations of the inhabitants, the burial practices etc.

Βιβλιογραφία

- «Αφιερώματα Θράκης», Αρχαιολογία 13 (1984).
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Ν., ΚΑΛΑΜΙΤΖΗ ΝΤ., Μόκη Αρχαιολογικός Έρευνες 1988-1993, Θεσσαλονίκη 1994.
Θράκη, έκδοση Γ.Γ. Περιφέρειας Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης 1994.
ΚΑΛΑΜΙΤΖΗ ΝΤ., ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Ν., «Ανακατασκευές ενόσσης Μόκης», στα ΑΕΜΘ 2/1988 (σ. 499-506), ΑΕΜΘ 3/1989 (σ. 587-593) και 596-605), ΑΕΜΘ 4/1990 (σ. 596-611) και 613-624), ΑΕΜΘ 9/1995 (σ. 463-468).
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ Δ., Η Σαυροθήκη και η Περαία της Αρχαίας Ελλάκνης Πόλεως, τόμος 7, Αθήνα 1971.
ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ Χ., ΠΡΑΝΤΑΓΥΛΛΟΣ Δ., Θράκη, Αθήνα 1989.
ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ Κ., «Νεολιθικός πολιτισμός στη Θράκη» και «Τα πύλη παλιά χρόνια στη Θράκη», Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ. Ο κόσμος της αρχαιότητας, ΙΘ ΕΤΙΚΑ.
—, «Μεσημβρία-Ζώνη. Η αρχαία πόλη και η ιστορία της» και «Ο Πύργος της Μυροθίνης», Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ. Ο κόσμος της αρχαιότητας, ΙΘ ΕΤΙΚΑ.
ΤΣΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Π., «Ανακατασκευές έρευνες στην Αρχαία Μεσημβρία», στα ΑΕΜΘ 2/1988 (σ. 489-493), ΑΕΜΘ 3/1989 (σ. 577-581), ΑΕΜΘ 4/1990 (σ. 587-591), ΑΕΜΘ 5/1991 (σ. 472-475), ΑΕΜΘ 6/1992 (σ. 669-673), ΑΕΜΘ 9/1995 (σ. 441-445).
ΤΣΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Π., ΚΑΛΑΜΙΤΖΗ ΝΤ./ ΤΖΗΚΟΣ Ν., Μεσημβρία-Ζώνη - Μόκη, Αθήνα 1994.